

POSTANOWIENIE

Dnia 9 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku P. G.

przeciwko Wojewódzkiemu Zespołowi do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w W.

o ustalenie stopnia niepełnosprawności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 9 września 2021 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 21
listopada 2019 r., sygn. akt VII Ua [...],

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**2. adw. J. R. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu
Okręgowego w W. 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem zwrotu
kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z
urzędu w postępowaniu kasacyjnym, przy czym kwotę tę należy
podwyższyć o obowiązującą stawkę podatku VAT.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z 21 listopada 2019 r. oddalił apelację
odwołującego P. G. od wyroku Sądu Rejonowego w W. z 6 września 2017 r., który
w sprawie przeciwko Wojewódzkiemu Zespołowi do Spraw Orzekania o
Niepełnosprawności w W. o ustalenie stopnia niepełnosprawności w związku z
odwołaniem P. G. od orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o
Niepełnosprawności w W. z 29 czerwca 2016 r., Nr [...], zmienił zaskarżone

orzeczenie Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w W. z dnia 29 czerwca 2016 r. znak [...] oraz poprzedzające je orzeczenie Miejskiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w W. z dnia 20 kwietnia 2016r. nr [...] w ten sposób, że stwierdził, iż P. G. jest osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym na stałe.

Sąd Rejonowy ustalił, że odwołujący (lat 27) ma wykształcenie średnie, mieszka z rodziną. Pracuje w zakładzie pracy chronionej 7 godzin dziennie w magazynie. Do pracy dojeżdża sam komunikacją miejską. Jest w stanie sam się poruszać po mieście, jeśli już zna drogę. W pracy również potrzebuje wdrożenia do czynności. Gospodarstwo domowe prowadzi mama, opiniowany robi drobne zakupy sam, ubrania kupuje zawsze z pomocą (doradztwem) kogoś innego, jest samodzielny w samoobsłudze. Sąd Rejonowy stan faktyczny ustalił na podstawie dowodu z dokumentów znajdujących się w aktach rozpoznawanej sprawy, akt Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, a także w oparciu o opinię biegłego sądowego psychiatry, psychologa i neurologa. Sąd Rejonowy uwzględnił odwołanie jedynie w części dotyczącej okresu wydania orzeczenia. Schorzenia odwołującego naruszają sprawność organizmu kwalifikowaną jako niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym. Naruszenie tej sprawności organizmu wymaga jedynie częściowej pomocy i opieki innych osób w pełnieniu ról społecznych. P. G. nie jest osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji. Zachował on zdolność do pracy, jednak wyłącznie w warunkach pracy chronionej. Biegli sądowi, w przeciwieństwie do Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, uznali jednak, że niepełnosprawność P. G. ma charakter trwały. W tym zakresie Sąd Rejonowy uznał odwołanie wnioskodawcy za zasadne i zmienił orzeczenie WZON.

Sąd Okręgowy uzupełnił materiał dowodowy, dopuścił dowód z opinii łącznej innych niż w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, biegłych sądowych: psychologa, psychiatry i neurologa, na okoliczności stanu zdrowia ubezpieczonego i odniesienia się, czy odwołujący zalicza się do stopnia niepełnosprawności znacznego, czy umiarkowanego. Odwołujący przez 4 lata pracował w zakładzie pracy chronionej jako magazynier, z obowiązków wywiązywał się dobrze. Samodzielnie dojeżdżał do pracy i wykonywał obowiązki w pracy po przeszkoleniu.

W warunkach domowych samodzielny w czynnościach dnia codziennego, ale wymaga nadzoru. Samodzielnie obsługuje komputer, telefon komórkowy. Biegły neurolog stwierdził umiarkowany stopień niepełnosprawności. Biegli psycholog i psychiatra stwierdzili natomiast, że ubezpieczony zalicza się do stopnia niepełnosprawności o znacznym stopniu nasilenia. Przy czym wskazali, iż decyduje o tym aktualny stan zdrowia badanego. Dodatkowo jest to wzmocnione faktem, iż P. G. miał wcześniej orzekany znaczny stopień niepełnosprawności. Sąd wskazał, że opinia biegłego sądowego podlega ocenie jak inne dowody. Pomimo że biegli sądowi wysnuli wniosek o znacznym stopniu niepełnosprawności odwołującego, to nie byli w stanie obronić tej tezy w opinii uzupełniającej. Sąd nie mógł przyjąć tej opinii jako podstawy do ustalenia znacznego stopnia niepełnosprawności. Podkreślił, że biegli psycholog i psychiatra dokonując kompleksowej oceny stanu zdrowia odwołującego, zignorowali, iż odwołujący nie wymaga pielęgnacji w zakresie higieny i karmienia, komunikowania się i poruszania, zatem nie jest niezdolny do samodzielnej egzystencji. Pomimo, iż w opinii głównej biegli sądowi z zakresu psychiatrii i psychologii wskazali, iż w ich ocenie ubezpieczony nie jest zdolny do samodzielnej egzystencji z uwagi na ograniczenia zdrowotne, społeczne, emocjonalne, poznawcze jakie niesie ze sobą spektrum autyzmu na jakie cierpi badany - Zespół Aspergera, oraz z uwagi na towarzyszące choroby - uszkodzenie OUN i padaczkę, o tyle w opinii uzupełniającej biegli wskazywali, iż opieka w przypadku odwołującego rozumiana jest jako prowadzenie gospodarstwa domowego, ułatwianie kontaktów ze środowiskiem, załatwianie spraw urzędowych, dbanie o zdrowie. Dopiero bez opieki rozumianej w tym znaczeniu ubezpieczony nie będzie zdolny do samodzielnej egzystencji. W ocenie Sądu w tym zakresie opinia biegłych jest nielogiczna i wewnętrznie sprzeczna. Rozpoznane i opisane przez biegłych schorzenia, w ocenie Sądu Okręgowego nie dają tak istotnych objawów klinicznych, które dawałyby podstawy do uznania, iż stopień niepełnosprawności ubezpieczonego jest znaczny. Opis funkcjonowania ubezpieczonego zwarty w opinii biegłego psychologa i psychiatry świadczą o znacznych ograniczeniach w funkcjonowaniu społecznym, jednakże nie wypełniają przesłanki całkowitej zależności - wymagającej pielęgnacji w zakresie higieny i karmienia, komunikowania się oraz poruszania się. Biegli wskazali wprost w opinii

uzupełniającej, że odwołujący jest osobą chodzącą, samodzielną w zakresie podstawowej samoobsługi, karmienia, czynności higienicznych. Wskazać należy, iż zgodnie z przepisami prawa zawartymi w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych osoba, która jest zależna od otoczenia, ale nie wymaga pielęgnacji w zakresie karmienia, higieny, komunikacji, poruszania się spełnia kryteria umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Biegły z zakresu neurologii, odnosząc się do schorzeń, na które cierpi odwołujący wskazał jednoznacznie, iż jego stan zdrowia uzasadnia orzeczenie wobec ubezpieczonego jedynie umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Biegły wskazał, że odwołujący wymaga opieki podczas czynności dnia codziennego i w pracy, ale nie wymaga pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, nie wymaga także stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz nie ma ograniczeń w samodzielnym poruszaniu się. Również opis funkcjonowania ubezpieczonego zwarty w opinii biegłego psychologa i psychiatry świadczą o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Stan zdrowia wnioskodawcy odpowiada ustawowej definicji umiarkowanego stopnia niepełnosprawności określonej w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, a jednocześnie, brak jest przesłanek wskazanych w art. 4 ust. 1 tej ustawy uzasadniających kwalifikację do znacznego stopnia niepełnosprawności".

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie prawa materialnego i przepisów postępowania:

a. art. 4 ust. 1 i 4 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób przez ich wadliwą wykładnię i w konsekwencji niezastosowanie, w szczególności poprzez uznanie, że sprawność ruchowa P. G. świadczy o jego zdolności do samodzielnej egzystencji, w sytuacji gdy skarżący, bez nadzoru i stałej opieki i pomocy osób trzecich nie jest w stanie kontrolować podstawowych funkcji życia codziennego, choćby w postaci potrzeb żywieniowych, higienicznych i zdrowotnych, bowiem jak wielokrotnie w toku postępowania podkreślała matka skarżącego, nie jest on w stanie prowadzić samodzielnej egzystencji, co wskazuje że mimo, iż sam się nakarmi, czy też umyje to o owych czynnościach należy mu

przypominać, co w konsekwencji prowadzi do wniosku, że skarżący nie może być uznany za osobę samodzielną skoro w zakresie podstawowych funkcji egzystencjalnych potrzebuje ciągłej opieki i pomocy osób trzecich;

b. art. 224 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. poprzez przedwczesne dokonanie zamknięcia rozprawy, mimo iż nie przeprowadzono dowodu w postaci opinii łącznej biegłych psychiatry, psychologa i neurologa, zgodnie z postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 19 grudnia 2017 r., bowiem w postępowaniu odwoławczym wydane zostały dwie opinie, zamiast jednej wspólnej, co w konsekwencji doprowadziło do wydania dwóch opinii przedstawiających odmienną ocenę stopnia niepełnosprawności skarżącego z pominięciem wymaganej w niniejszej sprawie kompleksowej oceny naruszenia sprawności organizmu skarżącego, umożliwiającą wzajemne ich powiązanie i prawidłową ocenę jego stopnia niepełnosprawności;

c. art. 224 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez przedwczesne dokonanie zamknięcia rozprawy, mimo iż w sprawie nie rozstrzygnięto, czy skarżący komunikuje potrzebę picia i jedzenia, kontroluje potrzebę higieny osobistej, potrzeby estetyczne (zmiany ubrania), czy posiada zdolność do zapamiętania kilku tras celem samodzielnego poruszania się środkami transportu publicznego, jak również jakie skutki dla zdrowia skarżącego niesie za sobą jego samodzielne poruszanie się;

d. art. 296 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez bezpodstawne nieuwzględnienie jednej z opinii wydanej w toku postępowania odwoławczego biegłych z zakresu psychologii i psychiatrii przy jednoczesnym uwzględnieniu opinii biegłego z zakresu neurologii, w sytuacji gdy opinie te były ze sobą sprzeczne, zostały wydane przez biegłych z zakresu innych specjalności, w szczególności poprzez oparcie się wyłącznie na własnym przekonaniu, oderwanym od specjalistycznej wiedzy, w tym przypadku medycznej koniecznej do dokonania oceny stanu zdrowia skarżącego, bowiem w razie istotnych różnic między opiniami biegłych Sąd *meriti* winien zasięgnąć opinii kolejnych, gdyż w przypadku wydania w sprawie dwóch rozbieżnych w istotnych kwestiach opinii lekarskich, nieprawidłowe jest oparcie ustaleń na jednej z tych opinii, bez wyjaśnienia sprzeczności między

nimi z pominięciem zaczerpnięcia wiedzy specjalistycznej, tj. konfrontacji tych biegłych bądź powołania innych do oceny owych rozbieżności.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., ponieważ w niniejszej sprawie, w odniesieniu do podstaw kasacyjnych dotyczących naruszenia prawa procesowego zachodzi oczywista zasadność skargi kasacyjnej, wobec oczywistego naruszenia wskazanych przepisów prawa procesowego mających istotny wpływ na treść orzeczenia, skutkującego wydaniem oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, a ponadto w zakresie naruszenia prawa materialnego występuje istotne zagadnienie prawne wymagające wyjaśnienia, „czy za niezdolność do samodzielnej egzystencji stanowiących naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych można uznać również konieczność sprawowania ciągłego nadzoru w zakresie czynności wykonujących samodzielnie, poruszania się i komunikacji, bez którego to nadzoru osoba nie byłaby zdolna do ich wykonania, w szczególności w zakresie przygotowania posiłków, zasygnalizowania o konieczności ich spożycia, sugestii wykonania czynności higienicznych, przyjęcia leków, zmiany ubioru, czy też samodzielnego poruszania się w nieograniczonej przestrzeni bez opieki osób trzecich”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Skarżący nie wykazuje, że skarga jest oczywiście uzasadniona. Punktem odniesienia jest stan faktyczny ustalony w wyroku objętym skargą. Skargę wnosi się od prawomocnego wyroku. Wiążą zatem ustalenia stanu faktycznego na których oparto zaskarżony wyrok (art. 398¹³ § 2 k.p.c. ma zastosowanie na etapie przedsądu w ocenie podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). W sprawie Sąd powszechny ustalił umiarkowany a nie znaczny stopień niepełnosprawności. Nie ustalił też niezdolności do samodzielnej egzystencji. Skarżący uważa ustalenia za niewystarczające. Rzecz jednak w tym, że Sąd powszechny mógł uznać sprawę

za wyjaśnioną do rozstrzygnięcia. Skarżąca nie zarzuca naruszenia obowiązującego wcześniej art. 217 § 3 k.p.c.

Ocena opinii biegłych należy do Sądu tak jak całego materiału. Niepełnosprawność należy do stanu faktycznego sprawy, natomiast o kwalifikacji prawnej decyduje sąd, a nie biegły. W sprawie decydował ostatecznie Sąd powszechny, bowiem niepełnosprawność a także niezdolność do samodzielnej egzystencji mają znaczenie prawne. Stopień niepełnosprawności i niezdolności do samodzielnej egzystencji określa i definiuje ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Uzasadnienie wyroku wystarczająco jasno przedstawia ustalenia i ocenę prawną przyjęte przez Sąd.

Na etapie przedsądu nie ocenia się podstaw kasacyjnych (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.) a tylko podstawę przedsądu (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Zarzuty podstaw kasacyjnych stanowią odrębną część skargi kasacyjnej i podlegają rozpoznaniu dopiero po przejściu skargi do rozpoznania. Zarzuty podstaw kasacyjnych nie zastępują zarzutów podstaw przedsądu ani ich uzasadnienia, co odnosi się również do szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Oznacza to, że skarżący we wniosku powinien samodzielnie (odrębnie od zarzutów podstaw kasacyjnych) wskazać i wykazać naruszenie przepisów prawa, które bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok jest oczywiście wadliwy i dlatego skarga kasacyjna powinna zostać przyjęta do rozpoznania. Brak we wniosku zarzutów naruszenia przepisów nie pozwala stwierdzić, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skoro punktem odniesienia dla zarzutów podstaw kasacyjnych są przepisy prawa materialnego i procesowego (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.), to wymaganie to jest tym bardziej aktualne w odniesieniu do szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Natomiast art. 233 § 1 k.p. dotyczy bezpośrednio ustalenia faktów i oceny dowodów i dlatego - ze względu na ograniczenie wynikające z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz związanie ustalonym stanem faktycznym wynikające z art. 398¹³ § 2 k.p.c. - nie może być podstawą zarzutu kasacyjnego a więc również zarzutu podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Podobny mankament dotyczy pierwszej podstawy przedsądu – art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Chodzi o brak przepisu, który otwierałby rozważania oraz ocenę prawną

o istnieniu istotnego zagadnienia prawnego i o właściwej mu randze. Jest inaczej, bo wniosek łączy się w istocie z okolicznością faktyczną (koniecznością sprawowania określonego nadzoru). Przedmiotem istotnego zagadnienia prawnego jest problem prawny o znaczeniu uniwersalnym (generalnym), którego nie zastępuje pytanie czy skarżący jest niezdolny do samodzielnej egzystencji. W tym zakresie wypowiedział się Sąd powszechny, który po przeprowadzeniu postępowania nie stwierdził niezdolności do samodzielnej egzystencji. Wniosek nie przedstawia istotnego zagadnienia prawnego, bowiem takie zagadnienie nie może być zredukowane do wykładni i stosowania prawa w odniesieniu do indywidualnej sytuacji wnioskodawcy. Podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. muszą być ujmowane oddzielnie. Sformułowana kwestia nie wykracza poza zwykłą wykładnię prawa. Ustawa określa stopnie niepełnosprawności co porządkuje kwestie prawne. Definiuje też niezdolność do samodzielnej egzystencji, która oznacza naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się i komunikację (art. 4 ust. 4 ustawy). Chodzi o indywidualną sprawność osoby. Przesłanką niezdolności do samodzielnej egzystencji nie jest nadzór opisany w zagadnieniu. Warunkiem jest konieczność pomocy przy podstawowych potrzebach życiowych a nie konieczność nadzoru i przypominania o wykonaniu określonych czynności, które niepełnosprawny może wykonać samodzielnie.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie § 4 ust. 3, § 15 ust. 2, § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.